

Zelleria hepariella, nieuw voor de Nederlandse fauna (Lepidoptera: Yponomeutidae)

J. C. KOSTER & A. SCHREURS

KOSTER, J. C. & A. SCHREURS, 1992. *ZELLERIA HEPARIELLA*, NEW TO THE FAUNA OF THE NETHERLANDS (LEPIDOPTERA: YPONOMEUTIDAE). – *ENT. BER., AMST.* 52 (8): 117-119.

Abstract: *Zelleria hepariella* is recorded for the first time from The Netherlands. One specimen was collected from a little Ash-tree (*Fraxinus excelsior*) near Vijlen on July 22, 1988. Diagnostic characters are presented and notes on its biology and distribution are given.

J. C. Koster, Van Brederodestraat 53, 1759 VG Callantsoog.
A. Schreurs, Jonkerbergstraat 138, 6462 TL Kerkrade.

Inleiding

De tweede auteur klopte op 22 juli 1988 een hem onbekend vlindertje van een laag esse-boompje (*Fraxinus excelsior* L.) in het Elzeterbosch te Vijlen (gemeente Vaals).

Op grond van morfologische kenmerken en het genitaalapparaat kon de soort met behulp van Friese (1960) en Hannemann (1977) worden gedetermineerd als *Zelleria hepariella* Stainton. Deze soort werd nog niet eerder uit Nederland gemeld. In de palearktische verzameling van het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden bevinden zich twee vrouwtjes van de soort uit Frankrijk (collectie Staudinger). Vergelijking met het in Nederland gevangen exemplaar bevestigde onze determinatie.

Ondanks vele naspeuringen op de vindplaats is het tot nu toe bij dit ene exemplaar gebleven. De boom, waarvan *Zelleria hepariella* werd geklopt, is inmiddels verdwenen en in de nabije omgeving groeien geen andere essen.

In dit artikel is gekozen voor een uitgebreide beschrijving van de soort, daar de in de literatuur genoemde kenmerken (Friese, 1960; Hannemann, 1977) te summier zijn om de soort probleemloos te kunnen determineren.

Diagnostiek

De soort is in grootte en kleur zeer variabel. Uiterlijk kan *Zelleria hepariella* abusievelijk worden gehouden voor een van de soorten van

het geslacht *Caloptilia* (fam. Gracillariidae), maar deze missen de opstaande kopbehaarung.

Zelleria hepariella komt in de naamlijst van Lempke (1976) en de codelijst van Kuchlein (1987) na *Yponomeuta sedella* (= *vigintipunctata*).

De genitaliën van de soorten van het geslacht *Swammerdamia* lijken op die van *Zelleria hepariella*, uiterlijk is de soort hiervan gemakkelijk te onderscheiden.

Mannetje (fig. 1). Spanwijdte 10 mm. Kop: voorhoofd lichtbruin; kruin met opstaande schubben, geelwit; kraag geelwit. Labiale palpen: vooruitstekend; 1e lid zeer kort, 3e lid vier vijfde van de lengte van het 2e lid; buitenzijde bruin, binnenzijde wit, top van het 3e segment lichter en verdikt. Antennen: vier vijfde van de lengte van de voorvleugel; donkergrijs.

Thorax en tegulae lichtbruin. Poten: 1e paar donkerbruin; 2e paar: tibia bruin, apicaal lichter, 4e tarslid gedeeltelijk en 5e tarslid geheel bruin, overige tarsleden wit; tibia met één paar ongelijke apicale sporen; 3e paar grijs; tibia met één paar ongelijke mediale en apicale sporen. Voorvleugel: grondkleur lichtbruin, glanzend; costa en vleugelpunt donkerbruin; boven de vouw, vanaf de basis tot ongeveer één derde van de vleugel, een onduidelijke lichte streep; franje aan de vleugelpunt lichtbruin, aan de achterrand grijs. Achtervleugel: grijs, glanzend; franje grijs.

Abdomen: niet onderzocht. Genitaliën (fig. 2): valven door een transtilla met elkaar verbonden, ovaal en naar de top verbreed, costa met enige verspreid staande dorens; sacculus klein, toegespitst en spaarzaam bezet met dorens; saccus kort en recht; tegumen naar boven versmald, gnathos groot, socii eindigend in een kromme punt.

Vrouwtje (fig. 3). Spanwijdte 13-14 mm. Antennen: lichtgrijs, naar het uiteinde lichter.

Thorax en tegulae: kleur als van de voorvleugel. Voorvleugel: grondkleur variabel; van geelbruin tot grijsbruin soms met violette weerschijn; costa donkerbruin; op de binnenrand, aan de basis, een vage donkere vlek; of gehele voorvleugel eenkleurig met enkele verspreid voorkomende donkere schubben. Verder als mannetje.

Abdomen: bovenzijde lichtgrijs, punt wit; onderzijde lichtbruin, laatste drie segmenten lichter. Genitaliën (fig. 4): ventrale armen van de apophyses anteriores zijn niet met elkaar verbonden; lamella postvaginalis gevormd door twee schuin verlopende, bedoornde lijsen; lamella antevaginalis driehoekig; in de ductus bursae is het bovenste één derde deel korrelvormig gesclerotiseerd; corpus bursae zonder signum.

Biologie

Als voedselplant voor de rups worden gewone es (*Fraxinus excelsior*) en *Phillyrea angustifolia* L. opgegeven. De laatste is een struik van

Fig. 1. *Zelleria hepariella*, ♂, Vijlen, 22.vii.1988, coll. Schreurs.

de familie Oleaceae uit het Middellandse zeegebied, die niet in Nederland voorkomt.

De rups is bleekgroen met geelbruine kop en donkere ruglijn. Ze leeft in juni in een dik spinsel, dat ze maakt rond de jonge eindloten van de takken van de voedselplant. De verpoping volgt in een dik zijden spinsel op een blad. Het popstadium duurt enige weken. De vlin- ders, die in juli en augustus uitkomen, overwinteren (Friese, 1960; Hannemann, 1977; Emmet, 1979; Agassiz, 1987).

Verspreiding

Zelleria hepariella is beschreven uit Engeland, waar ze wijdverspreid, maar lokaal en niet algemeen, voorkomt (Agassiz, 1987). Verder is de soort vermeld uit het zuidwestelijk deel van Duitsland (Eckstein, 1933; Friese, 1960; Han-

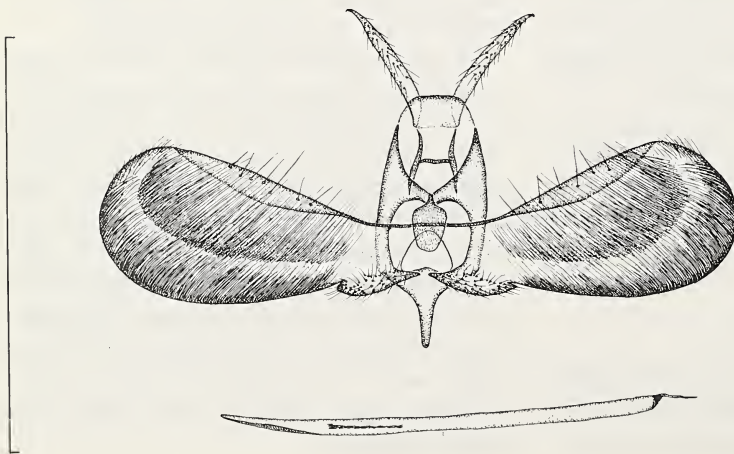

Fig. 2. Mannelijk genitaal van *Zelleria hepariella* (Schaallijn 1 mm).

Fig. 3. *Zelleria hepariella*, ♀, Gall. m, Staud., coll. Nationaal Natuurhistorisch Museum, Leiden.

nemann, 1977), Denemarken (Schnack, 1985: in acht van de elf districten), Zweden, Frankrijk, Zwitserland, Joegoslavië, Spanje, Italië en Griekenland (Frieze, 1960; Hannemann, 1977).

Dankwoord

De auteurs danken Dr. E. J. van Nieukerken van het Nationaal Natuurhistorisch Museum voor het beschikbaar stellen van de beide vrouwtjes van de soort en O. M. Koster voor het maken van de foto's.

Literatuur

- AGASSIZ, D. J. L., 1987. The British *Argyresthiinae* and *Yponomeutinae*. – *Proc. Trans. Br. ent. nat. Hist. Soc.* 20: 1-26.
- ECKSTEIN, K., 1933. *Die Kleinschmetterlinge Deutschlands*: 1-223. Lutz, Stuttgart.
- EMMET, A. M., 1979. *A field guide to the smaller British Lepidoptera*: 1-271. The British Entomological and Natural History Society, London.
- FRIESE, G., 1960. Revision der paläarktischen *Yponomeutidae* unter besonderer Berücksichtigung der Genitalien (Lepidoptera). – *Beitr. Ent.* 10: 86-90.
- HANNEMANN, H. J., 1977. *Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera III Federmotten (Pterophoridae) Gespinstmotten (Yponomeutidae) Echte Motten (Tineidae)*: 1-275. Fischer, Jena.
- KUCHLEIN, J. H., 1987. *Codelijst voor de Nederlandse Microlepidoptera*: 1-106. Landbouwwuniversiteit, Wageningen.
- LEMPKE, B. J., 1976. Naamlijst voor de Nederlandse Lepidoptera. – *Bibl. KNNV* 21: 1-100.
- SCHNACK, K., 1985. Katalog over de danske Sommerfugle. – *Ent. Meddr* 52: 1-163.

Geaccepteerd 29.i.1992.

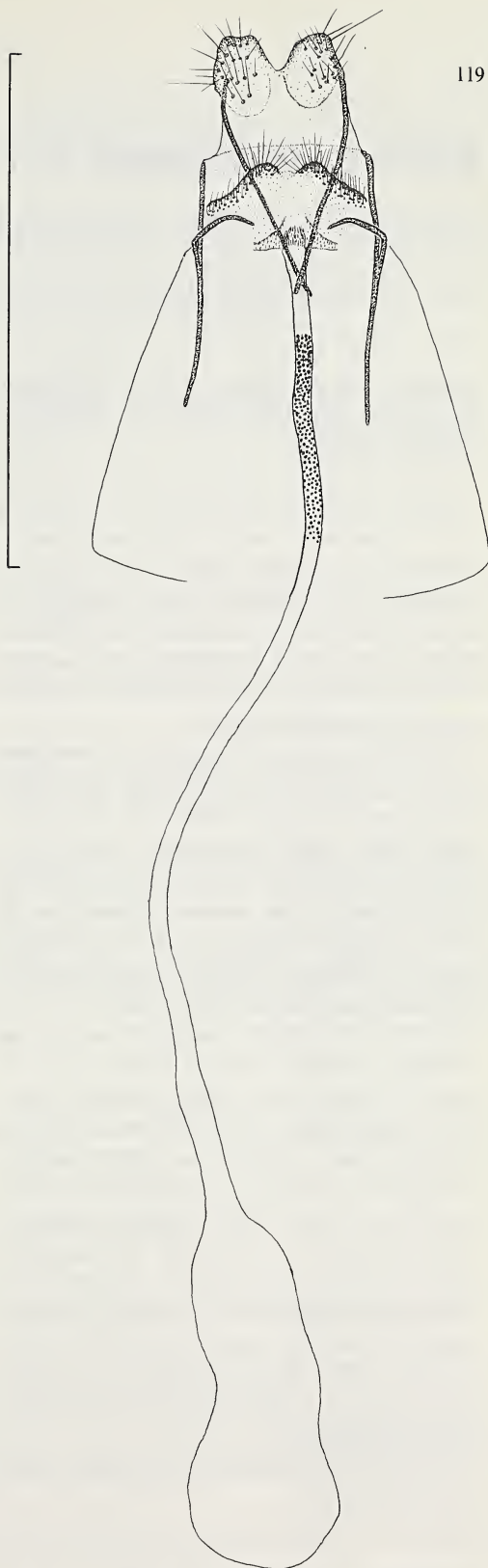

Fig. 4. Vrouwelijk genitaal van *Zelleria hepariella* (Schaallijn 1 mm).